

BÀI VIẾT SỐ 6

(Văn thuyết minh – Bài làm ở nhà)

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

- Nắm vững kiến thức về kiểu văn bản thuyết minh và cách thức thuyết minh một tác giả, tác phẩm đã học.
- Biết vận dụng các phương pháp và hình thức kết cấu của văn bản thuyết minh thích hợp để viết bài văn.

II – NHỮNG ĐIỂM CẦN LƯU Ý

1. Trong sách *Ngữ văn 10 Nâng cao*, văn bản thuyết minh được dành hai bài viết (số 5 và số 6). *Bài viết số 5* kiểm tra thuyết minh về *một thể loại, một vấn đề văn học*. *Bài viết số 6* tiếp tục kiểm tra về kiểu văn bản thuyết minh, nhưng tập trung vào vấn đề *thuyết minh một tác giả, tác phẩm*. Về tư liệu, HS cũng đã được học nhiều tác giả, tác phẩm văn học ở SGK *Ngữ văn 10 Nâng cao* tập một và đầu tập hai. Về lí thuyết làm văn, HS cũng được trang bị những kiến thức, kĩ năng làm bài văn thuyết minh và các dạng kết cấu của văn thuyết minh.

2. Do yêu cầu tích hợp, nên các đề văn nêu trong SGK bám sát nội dung của phần Văn học đã và đang học trong SGK *Ngữ văn 10 Nâng cao*, tập hai.

Làm các đề văn này, một mặt HS có dịp luyện tập kiểu văn bản thuyết minh đã học, mặt khác ôn lại những kiến thức đã học ở phần Văn học. Đó là bài *Phú sông Bạch Đằng* (Đề 1), tác gia Nguyễn Trãi (Đề 2), bài văn bia *Hiển tài là nguyên khí của quốc gia* (Đề 3), bài *Tựa "Trích điểm thi tập"* (Đề 4) và tác phẩm *Chuyện chức phán sự đền Tản Viên* (Đề 5). Các văn bản này được viết theo những thể loại văn cổ khác nhau : *phú, văn bia, tựa, truyện ngắn trung đại*. Những kiến thức dùng để giới thiệu Nguyễn Trãi, HS đã được học ở bài khái quát về tác gia này. Các thể loại nêu trên cũng đều được trình bày rõ trong các mục *Tri thức đọc - hiểu* sau mỗi cụm thể loại trong SGK *Ngữ văn 10 Nâng cao*. Bài viết lại được làm ở nhà, vì thế tư liệu không có gì khó khăn với HS.

3. Để tránh áp đặt đối với người học và người dạy, GV hoàn toàn có thể tự ra đề khác cho *Bài viết số 6*, miễn là đáp ứng được các yêu cầu về kiểu văn bản và phạm vi tư liệu cần huy động theo tinh thần tích hợp. Trong trường hợp GV không tự ra đề thì có thể lựa chọn một trong năm đề mà SGK nêu lên. Do yêu cầu luyện tập và đa dạng hoá cách ra đề, SGK nêu năm đề văn để GV và HS có tư liệu tham khảo, phân tích, nhận diện và củng cố cho bài vừa học.

4. Bài viết này HS làm ở nhà, vì thế cần xác định yêu cầu cho phù hợp (về nội dung, về độ dài,...), chú ý đánh giá các yêu cầu về kiểu văn bản thuyết minh một tác giả, tác phẩm, các yêu cầu về diễn đạt : viết câu, dùng từ và hình thức trình bày.

III – GỢI Ý VỀ CÁCH LÀM CÁC ĐỀ VĂN

Đề 1. Giới thiệu bài *Phú sông Bạch Đằng* của Trương Hán Siêu.

Gợi ý : Tư liệu (kiến thức) để giới thiệu (thuyết minh) về bài phú đã được nêu đầy đủ ở bài *Phú sông Bạch Đằng* trong SGK. Không cần yêu cầu HS tìm hiểu gì thêm. Vấn đề là biết cách tổ chức các kiến thức đã học để xây dựng được một bài giới thiệu cho hợp lí. Nhìn chung, trình tự (kết cấu) bài giới thiệu có thể khác nhau, nhưng phải bảo đảm được các thông tin chính xác, cơ bản và cần thiết. Chẳng hạn :

- Hoàn cảnh ra đời của bài phú ;
- Vài nét về tác giả Trương Hán Siêu ;
- Nội dung chính của bài phú ;
- Đặc điểm hình thức : bố cục, cấu tứ, ngôn từ, hình ảnh,...
- Giá trị và ý nghĩa của bài *Phú sông Bạch Đằng*.

Đề 2. Giới thiệu tác gia Nguyễn Trãi.

Gợi ý : Trong SGK, sau bài *Đại cáo bình Ngô* là bài khái quát về tác gia Nguyễn Trãi. Toàn bộ kiến thức cần thiết dùng để viết bài thuyết minh cho Đề 2, HS có thể tham khảo ở bài học này. Vấn đề là xác định được bố cục bài viết sao cho hợp lí. Cũng như thuyết minh một tác phẩm, đối với bài thuyết minh về một tác gia văn học, có thể có nhiều cách tổ chức (bố cục, kết cấu) bài viết khác nhau, nhưng phải bảo đảm được các thông tin cơ bản, chính xác và cần thiết. Có thể tham khảo dàn ý sau đây cho bài giới thiệu một tác gia văn học :

- Giới thiệu một số thông tin cá nhân : họ tên, năm sinh, năm mất, quê quán,...
- Bối cảnh lịch sử, thời đại và những nét nổi bật về cuộc đời của tác giả.
- Sự nghiệp sáng tác : các giai đoạn và các tác phẩm tiêu biểu.
- Những đóng góp nổi bật về nội dung tư tưởng trong các tác phẩm của tác giả Nguyễn Trãi.
- Những đóng góp về nghệ thuật.
- Vị trí của Nguyễn Trãi trong lịch sử văn học dân tộc.

Đề 3. Giới thiệu bài văn bia *Hiển tài là nguyên khí của quốc gia* của Thân Nhân Trung.

Đề 4. Giới thiệu bài *Tựa "Trích điểm thi tập"* của Hoàng Đức Lương.

Đề 5. Giới thiệu tác phẩm *Chuyện chức phán sự đền Tản Viên* của Nguyễn Dữ.

Gợi ý : Cũng như việc thuyết minh bài *Phú sông Bạch Đằng* (Đề 1), để giới thiệu bài *Hiển tài là nguyên khí của quốc gia* của Thân Nhân Trung, GV cần nhắc nhở HS xem bài học này (ở tuần 21). Đây là bài đọc thêm trong SGK nên HS cần đọc kĩ mới có tư liệu để viết bài. Bài *Tựa "Trích điểm thi tập"* của Hoàng Đức Lương thuộc văn nghị luận (*tựa*) và *Chuyện chức phán sự đền Tản Viên* là truyện ngắn trung đại. Nội dung thông tin cần thiết để viết bài thuyết minh đều đã được nêu trong các bài học này.

Nội dung cụ thể của các Đề 2, Đề 3, Đề 4, Đề 5 tuy khác với Đề 1, nhưng dàn ý của chúng đều thuộc loại bài giới thiệu một tác phẩm văn học. Vì thế, GV có thể hướng dẫn HS tham khảo dàn ý của Đề 1 như đã nêu ở trên.